

(Kronikk i Farmann Newsletter Uke 23, 10. juni 2005;
<http://www.farmann.no/arkiv/2005/06/farmannkronikke.html>)

OGS/- 09.06.06.

Odd Gunnar Skagestad:

Hundreårets øyeblikk

" - oss mennesker i mellom - "

(Motto for Posten Norge AS)

Vi har passert den magiske dato 7. juni, og kan fornøyd konstatere at nesten alt gikk greit og verdig for seg. "Vel overstått", som man sier i Oslo Vest. Unionsoppløsningen ble feiret - unnskyld, *markert* - på en måte som gjør at vi kan gå de neste hundre år i møte uten altfor mange nye riper i vår nasjonale lakk. Når bortses, selvsagt, fra mysteriet om hvordan det gikk til at stiftelsen "*Hundreårsmarkeringen-Norge 2005*" klarte å svi av så uhorvelig masse penger på å fortelle oss at det var gått 100 år siden 1905.

Noen feiret mer enn andre. Postverket - eller Posten Norge AS som etaten nå heter - har etterhvert opparbeidet seg et solid rulleblad når det gjelder å feire de mest selsomme hendelser ved tøylesløst å utgi et stadig økende antall nye frimerker uten påviselig postalt behov. I Samferdselsdepartementets retningslinjer for det såkalte "Programutvalget for nye frimerker" heter det blant annet at "*Utgivelse av særfrimerker er et velegnet middel til å markere nasjonale historiske minner, skape oppmerksomhet omkring våre samtidige begivenheter og til å øke kjennskapet til vårt lands natur, kultur og næringsliv*". Muligens derfor blir alle tenkelige billedmotiver, fra de mest sære til de mest intetsigende, tatt i bruk for å pryde disse små papirbitene som angivelig skal fylle funksjonen som Fedrelandets og nasjonens visittkort, - ja tjene som markør for statsmaktens autoritet. Det er dette man kaller en *ryddig* og *seriøs* utgivelsespolitikk. I så måte har Posten lagt for dagen en særlig forkjærlighet for å medvirke ved ulike åremålsmarkeringer og -jubiléer, - faktiske såvel som oppkonstruerte. Således stilte Posten beredvillig opp og utgav nye frimerker for å hedre metropolene Oslo og Skien da de i år 2000 falt for fristelsen til å skrøne på seg henholdsvis 50 og 358 år ekstra alder for å kunne feire tusenårsjubiléer.

Men denne gangen var det 7. juni det skulle dreie seg om, - feiringen og markeringen av denne på mange måter så myteomspunne nasjonale åremålsdagen. Og selvsagt var også Posten på banen. Denne gang med utgivelse av en riktig lekker serie på fem nye frimerker - en serie som utmerker seg ved en velvalgt og spennende tematikk såvel som ved sober

kunstnerisk utførelse. Nærmere opplysninger finner vi i Postens Frimerketjenestes eget informasjonsblad Frimerkeposten, nr. 3, 2005 (s.14-17). Her får vi vite at seriens motiv er ”Hundreårets øyeblikk”, og at de fem merkene er tildelt utgivelsesnumrene NK 1571-1575. Det avsløres dessuten at merkene er trykt i Nederland, og at kunstnerens navn er Enzo Finger.

Hvert av frimerkene gjengir en begivenhet av en karakter som mer eller mindre forsvarer sin plass i en så pretensios sammenheng som betegnelsen ”Hundreårets øyeblikk” bærer bud om. Blant de mest kjente motiver finner vi (på sekskronersmerket NK 1571) bildet av Kong Haakon VII som avlegger ed i Stortinget 27. november 1905. To andre sekskronersmerker (NK 1573 og NK 1574) viser henholdsvis Kong Olav V som foretar den offisielle åpningen av norsk fjernsyn i 1960, og statsminister Trygve Bratteli ved den offisielle åpningen av Ekofisk-feltet 9. juni 1971. Æren av å pryde seriens eneste nikronersmerke (NK 1575) har tilfalt fotballspilleren Kjetil Rekdal, avbildet mens han scorer seiersmålet for Norge mot Brasil i VM i Marseille 23. juni 1998, - det er så man formelig aner historiens sus av ballens ferd mot nettmaskene.

Men det billedmotivet som fremfor alle målbærer den høystemte benevnelsen ”Hundreårets øyeblikk” - kåret i avstemning blant 50 tusen av VGs lesere - er å finne på sekskronersmerket NK 1572, som viser Kronprins Olav i åpen bil gjennom Oslos gater 13. mai 1945.

Et godt valg - av flere grunner. For det første er det et kjært og kjent motiv med stor gjenkjennelsesverdi. For det annet knytter det an til et annet høyaktuelt åremål - 60-årsmarkeringen av frigjøringen fra den tyske okkupasjon. I begge disse henseender er det vel bare ett annet bilde som ville ha kunnet overgå det som ble valgt, nemlig bildet hvor Terje Rollem overtar Akershus festning fra den tyske okkupasjonsmakt 8. mai 1945.

Men bildet av Kronprins Olav er bra nok, det. Bra nok til at man kan la seg friste til å betrakte detaljene: Høyt oppe i kalesjen i baksetet i den åpne bilen sitter Kronprinsen (”Laffen”, som han i senere år tilsynelatende respektløst men i realiteten som uttrykk for oppriktig folkelig hengivenhet ble kalt). Strålende opplagt, iført battledress med generalsdistinksjoner, vinker han til en begistret folkemengde som fyller gaterommet mellom flaggsmykkede fasader. Et bredt smil, en utstrakt arm med håndtrykk til de nærmeste langs kjøreruten. Og i bilens høyre forsete en sikkerhetsvakt, likeledes i battledress med løytnantsdistinksjoner. Et ungt ansikt med årvåkent blick, i hånden et skytevåpen, ser ut som en slags karabin - kan det være en *Stengun*, mon tro?

Et bilde som iallfall de mer tilårskomne blant oss kan nikke gjenkjennende til. Men, har vi ikke også tidligere sett dette motivet på frimerke? Kan det være et anfall av *déjà-vu*? En rask reise i tiden bringer oss tilbake til 8. mai 1985, og ganske riktig: Et frimerke med pålydende kr. 3,50, katalognummer NK 968, utgitt i anledning av 40-årsmarkeringen av frigjøringen. Samme bilde av Kronprins Olav i bilen, gjengitt etter Dagblad-journalisten Sverre Heibergs velkjente fotografi. *Men*, - det er noe som ikke stemmer, her mangler en skikkelse: Sikkerhetsvakten, løytnanten i forsetet er ikke med. I stedet, et tomt billedfelt ...

En "*ikke-person*", eller en oppdiktet skikkelse?

Å nei, var vel dét likt seg. Løytnanten i forsetet var virkelig nok. Navnet var *Max Manus*, - hjemmefrontsmann, sabotør og krigshelt. Et av de mest sentrale medlemmer av den sagnomsuste Mil.org.-enheten "*Oslo-gjengen*". Dette var folkene som påtok seg oppgaven som Kronprinsens livvakt-garde i maidagene 1945. Sikkerhetssituasjonen i hovedstaden var uforutsigbar, og å la Kronprinsen kjøre rundt i Oslos gater i åpen bil gjennom jublende folkemasser var et temmelig risikabelt foretagende. Ansvaret med å eskortere Kronprins Olav på den historiske bilturen tilfalt Max Manus, og som han selv formulerte det i sin bestselgerbok samme høst: "Det vil helst gå godt!"

Men da begivenheten skulle minnes med frimerkeutgivelse 40 år senere, var livvakten øyensynlig et uønsket fremmedelement. Derfor ble Max Manus like godt retusjert bort, - så å si i verste sovjethistoriker-stil. "Redaksjonelle friheter" er riktignok legitimt, men her hadde man gått for langt. Publikums reaksjon var sterk, sjelden har Postverket fått så mye pepper for en frimerkeutgivelse.

Derfor var det med tilfredshet at man 7. juni kunne konstatere at sikkerhetsvakten var kommet på plass - behørig gjeninnsatt i bilens høyre forsete, med vaktomt åsyn og våpen i høy ferdigstilling - på det aller gjeveste av jubiléumsfrimerkene: *Hundreårets øyeblikk*.

Gammel urett var rettet opp: Posten hadde rehabilitert seg, og bra var dét!